

vel ex peccato violatae prohibitionis praeliandi in propria persona, vel ex defectu lenitatis (1).

450. Si autem bellum justum est *offensivum*, illi, sive clerici sive laici, qui hostem manu propria de facto occiderunt vel mutilaverunt, sunt irregulares ex defectu lenitatis, etsi hostem interfecerint vel mutilaverint pro sui ipsius defensione (2). Pro clericis id a fortiori desumitur ex *cit. cap. 24, De homicidio*, ubi agitur de bello defensivo. Pro laicis et clericis id traditur in *can. 1, dist. 51*, in Decreto. Fatendum est in illis qui coacte servitium militare praestant et pugnant, prouti apud nostras nationes, hunc defectum lenitatis difficile intelligi (3).

At ex communi sententia, non sunt irregulares clerici vel laici qui hostem propriis manibus non occiderunt vel mutilaverunt, sed moraliter tantum huic occisioni vel mutilationi cooperati sunt sarcinas custodiendo, alios excitando, vel adjuvando, quia eorum irregularitas non est in jure expressa (4). Ad excludendam hanc irregularitatem citari solent *cap. 24, De homicidio*, et *cap. 3, De clerico percussore*: sed haec capita agunt de bello defensivo. Aliunde ii clerici vel laici videntur in casu esse irregulares, utpote unam causam moralem constituentes cum occidentibus vel mutilantibus, prouti supra dictum est de cooperantibus in bello injusto: utrorumque enim idem est casus. Et revera tradit folium S. C. C. in *Aveiren., Irregularitatis*, 30 Jun. 1804: « S. C. censuit indigere dispensatione qui saeculari militiae adscriptus, arma tulit, et bellicis expeditionibus sese immiscuit, licet neminem interfecerit aut mutilaverit, in *Ipren., Irregularitatis*, 16 Dec. 1702 et 13 Jan. 1703 ». Eadem S. C. in *Bisuntina*, 22 Apr. 1719, habuit irregularem ducem qui mandavit subalterno officiali ut quosdam inse-

(1) D'Annibale, *l. c.*, not. 4.

(2) D'Annibale, *l. c.*; Ben. XIV, *l. c.*; Schmalz., *l. c.*, n. 130; Pirhing, n. 117; Suarez, *l. c.*, n. 6.

(3) Suarez, *disp. XLVI, sect. II, n. 4*, ibi: « Ipsemet homo sese ingerit illi ministerio et actioni (magistraturae et militiae) et in hoc maxime consistit defectus lenitatis ».

(4) Schmalz., *l. c.*, n. 131; Pirhing, n. 117; Reiff., n. 118; Suarez, *l. c.*, n. 4; D'Annibale, *l. c.*; Ben. XIV, *l. c.*

queretur qui illuc ad furandum venerant, quique capti reipsa fuerunt et deinde morte damnati; sane ipse suo mandato causa mortis fuerat.

451. 2° Nos supponimus poenam mortis aut mutilationis pro gravioribus delictis a publica auctoritate juste irrogari posse, licet poena mutilationis in nostris legislationibus numquam infligatur. At haec poena, etsi justa, importat illis qui ad ipsam concurrunt, irregularitatem ex defectu lenitatis, effectu sequuto; dum si sententia mortis aut mutilationis fuisset injusta, rei forent irregulares ex delicto homicidii. Principium generale indicans personas irregulares ex defectu lenitatis in sententia sanguinis hoc est: *Sunt irregulares omnes qui sponte et scienter concurrunt ad mortem vel mutilationem auctoritate publica tamquam publici ministri justitiae per actionem efficacem notabiliter, proximam et directam* (1).

452. Qui sub posito principio comprehenduntur, fiunt omnes irregulares, sive clerici sint sive laici. Et quidem clericos et monachos prohiberi sub gravi ne in iudicio sanguinis partem habeant, traditur in *cap. 5 et 9, Ne clerici vel monachi*, et in *cap. 4, De raptoribus*, et in *can. 29 et 30, caus. 23, qu. 8*, in Decreto; et si partem habuerint, privandos esse honore et loco, idest esse deponendos, statuitur in *cit. cap. 5, Ne clerici vel monachi*. Omnes autem tam clericos quam laicos fieri irregulares, est communissima sententia. Citari solet *cap. 10, De excessibus praelatorum*, ibi: « Ipsum indignum altaris ministerio reputamus »; sed fatendum est iudicium sanguinis in casu fuisse injustum. Affertur etiam *can. 44, caus. 23, qu. 4*, in Decreto, et jura supra citata; sed in nullo haec irregularitas continetur. Tandem in *can. 1, dist. 50*, in Decreto, traditur non posse promoveri eos qui post baptismum « in forensi exercitatione versati sunt et obtinendi pertinaciam susceperunt »; ex quibus verbis auctores hanc irregularitatem deducunt. Ceterum haec irregularitas ab omnibus admissa, in pluribus iuribus supposita et in praxi recepta,

(1) S. Alph., VII, n. 461; D'Annibale, I, § 425.

negari non potest; sed determinanda potius erit ex opinione doctorum, ex praxi et principiis certis, quam ex positiva juris dispositione.

453. Porro sub posito principio continentur et ideo sunt irregulares:

a) *Judex* seu *judices*; nam juxta receptam hodie judiciorum criminalium organisationem, à *la Cour d'assises* tres *judices* sententiam mortis pronuntiant per modum unius.

b) *Procurator generalis*, qui nomine publico requirit sententiam mortis et illius executionem urget. Ii, inquam, sunt irregulares, etsi actualiter inviti in iudicio sanguinis partes habeant, quia voluntarie officium susceperunt.

c) *Milites*, qui comitantur reum ad supplicium custodiae causa sive equestres sive pedestres, si sponte illi militiae nomen dederunt quae executionibus capitalibus praeesse solet.

d) *Testes voluntarii*, qui scilicet sponte sese obtulerunt ad testificandum; quique, proprie loquendo, non comprehenduntur sub posito principio generali, sed nihilominus irregularitatem contrahunt quasi iudicis cooperatores; dummodo reus damnatus sit ob eorum testimonium, et ipsi sciverint agi iudicium sanguinis.

e) *Carnifex ejusque ministri*.

f) *Omnes alii publici ministri* qui vel in processu, vel in sententia vel in executione partem habuerunt efficacem, proximam et directam, uti iudicum assessores, ex *cap. 10, De excess. praelat.*, scribeae seu tabelliones, et qui sententiam dictant vel publicant.

454. E contrario sub posito principio generali non continentur et ideo non sunt irregulares:

a) *Princeps* qui legem tulit de nonnullis criminibus poena mortis plectendis, quia remote concurrat; idemque dicas de aliis legislatoribus.

b) Ob eandem rationem idem dicimus de *Procureur de Ire Instance* qui requirit inquisitionem a *Judice instructionis*; et de ipso *Judice instructionis*, qui, si reus apparet probabiliter culpabilis, ipsum remittit à *la Chambre de*

mise en accusation; et de ipsamet *Chambre de mise en accusation* quae tandem reum defert à *la Cour d'assises*; nam à *la Cour d'assises* agitur iudicium sanguinis et ideo omnes alii remote concurrunt.

c) *Judices jurati* (*les jurés à la Cour d'assises*); nam non pronuntiant sententiam mortis, sed pronuntiant tantum Titium reum esse homicidii absque circumstantiis attenuantibus; quo posito, iudex decernit in Titium poenam mortis; et ideo *judices jurati* directe non concurrunt. Ita e. g. *antiqui iudices inquisitores*, eorumque *commissarii* et *consultores*, tradentes reum sive clericum sive laicum brachio saeculari quod illum morte mulcabat, non erant irregulares, etsi forte omisissent consuetam formulam rituales intercessionis: *Ut citra mortis periculum circa eum sententia moderetur*, de qua in *cap. 27, De verborum signif.* (1). Ratio autem est quia inquisitores non pronuntiabant poenam mortis, sed tantum pronuntiabant de existentia criminis et reum, post ejus degradationem si erat clericus, tradebant brachio saeculari quod poenam in codice criminali statutam pro eo delicto applicabat (2). Eodem modo et ob eandem rationem, si debitus iudiciorum ordo alicubi servaretur, hodie non fieret irregularis episcopus qui clericum ob enorme delictum prius degradaret et deinde traderet brachio saeculari, cum vel sine illa rituali intercessione, si brachium saeculare eum morte damnaret (3). Atqui *judices jurati* idem prorsus praestant.

d) *Accusatores* vel *delatores*, si damnum ipsis vel suis illatum fuit et ad damni illati reparationem agant, ut traditur in *cap. 21, De homicidio*; nam non sunt publici ministri iustitiae, et praeterea jure quodam defensionis utuntur. *Suos* autem hic intelligimus vel necessarios usque ad 4um gradum vel etiam famulos et subditos. At hi *accusato-*

(1) Hanc intercessionem iudex ecclesiasticus, tradens reum brachio saeculari, facere semper debebat et debet ex *cit. cap. 27*; sed probabile est ejus omissionem non secumtulisse et non secumferre irregularitatem. Suarez, *disp. XLVII, sect. I, n. 12*.

(2) Suarez, *l. c., n. 2 sequ.*; et est sententia communis.

(3) Schmalz., *V, XII, n. 90*; Suarez, *l. c.*; Bonacina, *d. 7, q. 4, p. 1, n. 3*.

res vel delatores debent expressam protestationem ante sententiae sanguinis prolationem emittere, quod ad vindictam seu poenam sanguinis agere non intendant, ut praecipit Bonifacius VIII in *cap. 2, De homicidio, in 6°*. Facta hac protestatione, ipsi ab irregularitate immunes sunt, etsi in corde suo vindictam inhient (1); e contrario ea ommissa, communiter doctores aiunt eos esse irregulares, licet haec irregularitas nullibi expressa sit. Haec protestatio non est necessaria nec in tribunali ecclesiastico quod sententiam sanguinis numquam profert, nec in tribunali laicali, si accusatio fiat de delicto quod poenam sanguinis non meretur. Irregularitas quae ex accusatione contrahitur juxta communem sententiam, ommissa hac protestatione, est ex defectu lenitatis, si agitur de accusatore laico; est ex delicto violationis legis prohibentis partem habere in iudicio sanguinis, si agitur de clerico in sacris vel monacho; et si hi illam legem ignoraverint, etiam pro ipsis est ex defectu. Imo cessat irregularitas etiamsi accusatio fiat ad praecavendum futurum damnum grave sive sui ipsius sive suorum sive proximi, quoties aliter vitari non potest: quo in casu protestatio de qua supra, necessaria non est (2).

e) *Testes necessarii*, si nempe accesserunt compulsivi metu gravi aut ex officio vocati, ut patet ex *cap. 19, § 2, De homicidio*.

f) Sententiam mortis jam prolatam et scriptam *transcribens* (3), quia hic non concurrunt per actionem efficacem; imo nonnulli immunem declarant ab irregularitate etiam illum qui scribit sententiam (4) aut hanc sententiam obsignat (5).

g) *Judices de la Cour de cassation*, qui appellationem rejiciunt, quippe hoc unum declarant, scilicet in sententia nul-

(1) Salm., X, IX, n. 15; S. Alph., VII, n. 468; D'Annibale, l. c., not. 17.

(2) Suarez, *disp. XLVII, sect. II, n. 15*; D'Annibale, l. c., not. 11; Salm., X, IX, n. 17.

(3) S. Alph., VII, n. 461, cum pluribus aliis; D'Annibale, I, § 423, not. 13.

(4) Natalis Alexander, Cabassutius, apud Tournely, *pag. 78* (S. Alph., l. c.).

(5) D'Annibale, l. c.

lum vitium juris reperiri, et proinde non concurrunt per actionem directam.

h) *Princeps* instantiam rei pro commutatione aut remissione poenae non admittens.

i) *Milites*, qui reum comitantur et executioni sententiae assistunt ad ordinem servandum, si coacte militiae nomen dederunt, aut etiam sponte, si militia his executionibus capitalibus praeesse non solet, illogice videntur de defectu lenitatis redargui.

j) Qui carnifici dicit ut aliquid agat ut citius reus extinguatur; vel suggerit viam breviorum, dum itur ad patibulum; vel carnifici putanti reum esse mortuum dicit adhuc vivere, ex quo carnifex eum conficit; vel qui carnifici praebet gladium; vel urget ut reus citius ad supplicii locum perveniat, et celerius scalam ascendat, etc.; nam ii omnes non concurrunt per actionem notabiliter efficacem.

k) Tandem *confessarius* qui reo assistit, licet in via dicat: *Properemus*, vel instiget jumentum quo reus vehitur, vel reum hortetur ut patibulum ascendat et caput supponat; confessarius judici negans absolutionem quia ipse contra conscientiam poenam mortis proferre renuit; jurisperitus qui consultus declarat jura in casu statuere mortis poenam; opifices qui fecerunt aut vendiderunt gladium, chordas, patibulum; tandem assistentes supplicio, licet in *cap. 9, Ne clerici vel monachi*, id prohibeatur sub levi clericis in sacris, etc.; nam ii omnes non sunt publici ministri justitiae, et insuper aut nullo modo, aut remote tantum concurrunt.

455. Huc usque de irregularitate ex homicidio vel mutilatione. Filius autem illius qui est irregularis ex quocumque homicidio etiam voluntario, non est irregularis, prouti pluries S. C. C. declaravit (*n. 294*) (1). At in concilio Lateranensi habito sub Innocentio III conditum fuit sequens decretum, relatum in *cap. 12, De poenis*: « Si patroni vel advocati aut feudatarii seu vicedomini aut alii beneficiati

(1) Ben. XIV, *De syn., XIII, XXIV, n. 21*; Pirhing, V, XXXVII, n. 26; Thesaurus, *De poenis, p. 2, v. Homicidium, cap. IV, n. 4*; Gibalinus, *Synopsis censurarum, v. Homicidium, n. 3*.

alicujus ecclesiae, rectorem vel clericum alium ipsius ecclesiae per se vel per alios occidere vel mutilare ausu nefando praesumpserint, patroni jus patronatus, advocati advocatiam, feudatarii feudum, vicedomini vicedominatum, et beneficiati beneficium prorsus amittant. Et ne minus vindictae quam excessus memoria prorogetur, non solum de praemissis nihil perveniat ad haeredes, sed etiam usque ad quartam generationem posteritates talium in clericorum collegium nullatenus admittantur, neque in domibus regularibus alicujus praelationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum ». Addit Benedictus XIV, l. c.: « At celebris Joannes Andreas, ad *praecitat. text.*, in *cap. In quibusdam*, n. 8, *De poenis*, dubium proposuit an memorata conciliaris sanctio afficeret quoque filios natos antequam interficeretur rector; cupiensque legis rigorem aequiore interpretatione temperare, amplexus est defenditque negativam sententiam. Quamvis vero eidem contradictorem sese praestiterit Zabarella, in *cit. cap.*, n. 5, afferens tamquam sibi consentientem Cardinalem Ostiensem (qui tamen nihil plane habet ea de re), nihilominus affirmari potest sententiam Joannis Andreae, qui asperitatem legis aequiore interpretatione moderatur, eique minime subjicit filios ante patratum homicidium progenitos, nunc temporis esse receptam omniumque propemodum calculo comprobata; quemadmodum late demonstrant Chartarius, *De poenis innocentium*, art. 1, n. 188, *vers. Haec tamen cum pluribus sequ.*, et Sanchez, *Supra praecepta decalogi*, tom. 1, lib. 2, cap. 27, a n. 6 *ad finem*. Hanc ipsam sententiam amplexa est quoque C. C. in quodam dubio super petita dispensatione proposito ac definito die 2 Aug. 1628 ».

456. Tandem remanet ut aliqua dicamus de dispensatione ab hac irregularitate. Conc. Trid., *sess. XIV, cap. VII, de ref.*, statuit: « Cum etiam qui per industriam occiderit proximum suum et per insidias, ab altari avelli debeat; qui sua voluntate homicidium perpetraverit, etiamsi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoveri possit, nec illi aliqua ecclesiastica beneficia, etiam-

si curam non habeant animarum, conferri liceat, sed omni ordine ac beneficio et officio ecclesiastico perpetuo careat. Si vero homicidium non ex proposito, sed casu vel vim vi repellendo, ut quis se a morte defenderet, fuisse commissum narretur, quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum et altaris ministerium et beneficia quaecumque ac dignitates jure quodammodo dispensatio debeat, committatur loci Ordinario aut ex causa metropolitano seu viciniorepiscopo, qui non nisi causa et probatis precibus ac narratis, nec aliter, dispensare possit ».

457. Ex stilo S. C. C. dispensatio ab hac irregularitate numquam conceditur, nondum soluta poena; item nisi reus prius obtinuerit ab accusatoribus veniam, et a fisco compositionem; tandem si memoria delicti adhuc in populo est, qui scandalum pateretur. Ad oblitterandam criminis memoriam aiunt plures satis esse triennium vel ad summum decennium; sed potius remittendum prudentiae Ordinarii. In genere eo difficilius dispensatio est, quo major culpabilitas fuit; facilius est dispensatio ab irregularitate ex mutilatione quam dispensatio ab irregularitate ex homicidio; facilius pro exercitio ordinum receptorum, quam pro ordinibus recipiendis. Rationes dispensationis sunt necessitas aut utilitas Ecclesiae, bona vita oratoris post longam poenitentiam, ejus paupertas, praesertim si agitur de jam promoti, etc. Aliquando S. C. exigit ut spiritualia exercitia praemittantur.

458. Ex relato decreto Tridentino apparet posse obtineri, positis ponendis de quibus *n. praec.*, dispensationem ab irregularitate ex occisione vel mutilatione non voluntaria, idest necessaria aut casuali: et plura exempla supra attulimus. In genere frustra petitur dispensatio ab irregularitate ex homicidio voluntario. Aliquando autem etiam haec dispensatio conceditur (*n. 212, 233*), praesertim si delictum est occultum, aut commissum fuit in rixa, et dispensatio petitur pro exercitio ordinum susceptorum. Exempla hujus dispensationis habes in *Anglonen. seu Tursien., Irregularitatis*, 25 Jan. 1794; in *Maturinen., Irregularitatis*, 28 Febr. 1795; nec S. C. preces rejecit in *Aretina, Irre-*

gularitatis, 22 Aug. 1807, in *Bracharen.*, *Irregularitatis*, 11 Apr. 1807; sed in *Nullius S. Laurentii in Campo*, *Dispensationis ab irregularitate*, 21 Jun. 1783, et 8 *Maii* 1784, clerico qui suo adversario oculum in rixa eruerat et dispensationem petebat, bis reposuit: *Expectet*.

459. Personas infra R. P. quae ab hac irregularitate dispensare possunt, desumere debes ex dictis n. 217 sequ. Heic tantum animadvertimus juxta plurium sententiam superiores regulares obtinuisse a Martino V, Paulo III, et Sixto IV indultum dispensandi suos subditos etiam ab irregularitate ex homicidio voluntario sive publico sive occulto (1); et licet deinde Benedictus XIII in const. *Pretiosus*, an. 1727, hoc indultum restrinxisse videatur, concedens Generali ordinis regularis: « Ut ipse solus possit ab irregularitate hujusmodi (ex homicidio voluntario) dispensare cum fratribus sibi subditis, dummodo homicidium non fuerit appensatum, et intra claustra extiterit consummatum » (2); tamen postea Clemens XII in const. *Romanus*, 30 *Maii* 1742, revocavit omnes constitutiones et privilegia, praesertim contenta in praefata bulla *Pretiosus*, concessa a Benedicto XIII, omniaque reduxit ad pristinum statum. Sed his non obstantibus, jure meritoque dubitatur de hoc superiorum regularium indulto; quia in generalibus privilegiis quae obtinuerunt a citatis Pontificibus hoc indultum non exprimitur, licet dicatur superiores regulares posse dispensare in prima die lunae quadragesimae in irregularitatibus *quavis occasione et causa contractae sint*; atqui « in generali concessione non veniunt ea quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus », ut habet *reg. 81 juris*, in 6° (3).

c) De irregularitate ex haeresi.

460. Ut hanc obscuram materiam aliqua claritate exponamus, loquemur in primis de *ipsis haereticis*, deinde de

(1) Salm., *tract. X, cap. VII, n. 59*; et *cap. VIII, n. 17*; citantes plures alios.

(2) S. Alph., *VII, n. 101*.

(3) S. Alph., *VIII, n. 396*.

complicibus haereticorum, tandem de eorumdem *filii*.

461. 1° Certum est haereticos esse irregulares, ita ut ex jure canonico prohibeantur ad ordines promoveri vel in susceptis ordinibus ministrare post haeresis detestationem veramque poenitentiam et absolutionem, sicut jure divino prohibentur dum in haeresi insordescunt (1). Id aperte probatur ex epistola Innocentii I ad episcopos et diaconos Macedoniae (2): « Nostrae lex est Ecclesiae venientibus ab haereticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare ». Quod si ordinatis in haeresi ad Ecclesiam catholicam venientibus aliquando permissum fuit in receptis ordinibus ministrare, id Innocentius I factum fuisse ait pro remedio in casu necessitatis; sed « quod necessitas pro remedio invenit, cessante necessitate, debet utique cessare pariter quod urgebat, quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio quam tempus fieri ad praesens impellit ». Ita Concilium Nicaenum, *can. 8*, permisit ut Novatiani in haeresi ordinati « accepta manuum impositione sic maneat in clero »; quam dispensationem Innocentius I, *l. c.*, demonstrat ad alios haereticos non esse extendendam. Multo magis delapsi in haeresim aut apostasiam qui inde ad catholicam Ecclesiam revertebantur, ordinari non poterant aut in receptis ordinibus ministrare, quia eorum commissum non nisi longa poenitentia poterat aboleri, ut docet Innocentius I, *l. c.*, et ideo prohibebantur non solum ratione haeresis, sed etiam ratione poenitentiae publicae cui submittebantur (*n. 186*); quamquam etiam cum ipsis aliquando fuerit dispensatum circa exercitium ordinum receptorum. Huc spectat epistola S. Leonis M. ad Januarium episcopum Aquilejensem, cujus fragmentum refertur in *can. 21, c. 1, q. 7*, in Decreto. In hac epistola S. Doctor agens de his « qui a nobis in haereticorum atque schismaticorum

(1) Suarez, *disp. XLIII, sect. III, n. 2*, cum communi; Schmalz., *V, VII, n. 89*; Ben. XIV, *De syn., XIII, XXIV, n. 21*; Icard, *n. 825*; D'Annibale, *I, § 431*, qui tamen falso putat in *not. 8* hanc irregularitatem non esse ex jure.

(2) Migne., *P. L., tom. XX, epistola 17, pag. 526 sequ.*

sectam delapsi sunt et se utcumque haereticæ communionis contagione macularint », quique deinde ad catholicam redierunt Ecclesiam, statuit : « Circa quos etiam illam canonum constitutionem praecipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inveniuntur ordine, stabilitate perpetua maneant ; si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Non levem apud Dominum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros ordines promovendum aliquem judicavit ». Abs re non erit animadvertere Innocentium I, *l. c.*, hac de re tradere « regulas veteres quas ab Apostolis vel apostolicis viris traditas Ecclesia Romana custodit custodiendasque mandat eis qui eam audire consueverunt ».

Haec haereticorum irregularitas confirmatur etiam ex responsione S. C. S. Officii diei 26 Nov. 1668. Nam proposito dubio : « An alumni collegiorum pontificiorum qui vel ab haeresi sunt conversi, vel sunt haereticorum filii, et ideo irregulares, qua irregularitate (quoad appareat) non sublata, ad ordines etiam sacros promoti fuerunt et promoveantur, num rite et canonice promoti fuerint et promoveantur, an vero indiguerint et indigeant dispensatione ab irregularitate jam dicta » ; S. C. reposuit : « Alumnos praedictos indiguisse et in posterum indigere dispensatione quoad praedictam irregularitatem : petentibus vero relaxandam dispensationem ». Tandem recentius eadem S. C., die 4 Dec. 1890 idem docuit : « Haereticos ad fidem catholicam conversos, ac filios haereticorum qui in haeresi persistunt vel mortui sunt, ad primum et secundum gradum per lineam paternam, per maternam vero ad primum dumtaxat, esse irregulares, ideoque dispensatione indigere ut ad tonsuram et ordines promoveantur (1) ». Hujus irregularitatis meminit etiam responsio (cujuscumque demum sit) diei 10 Apr. 1704, quam integram habes *n. 1057 sequ.*, quaeque respicit ordinationes apud Aethiopes.

462. Ex dictis apparet nomine haereticorum in hac materia venire tum haereticum proprie dictum qui cum perti-

(1) Collectanea S. C. de Prop. Fide, *n. 1178.*

nacia aliquem fidei articulum denegat, tum schismaticum, praesertim cum schisma de facto semper cum haeresi jungatur, tum apostatam a fide. Suarez, *l. c.*, *n. 2*, innixus *can. 1 sequ., dist. 50*, in Decreto, probabilius putat esse irregularem etiam apostatam externe tantum, qui scilicet metu tormentorum aut humana aliqua cupiditate idola adoravit, licet interius fidem integre servaverit. Ratio potest esse quia ipse in foro externo est apostata, et irregularitas respicit prae primis forum externum. Certe et ipse rediens ad Ecclesiam antiquitus submittebatur publicae poenitentiae, et etiam hodie tali infamia facti laborat quae raro admodum per poenitentiam aboleri poterit, ita ut permitti valeat ejus ordinatio absque scandalo et admiratione fidelium. Quod si clericus apostata, facti poenitens, iterum certamen inierit, concilium Ancyranum in *can. 32, cit. dist. 50*, statuit presbyterum honorem sedis retinere, ita tamen ut nec sacrificium nec alia munera sacerdotalia obire ipsi liceret ; diaconum vero gradum servare ea conditione ut ab omni sacro ministerio cessaret, nisi episcopo visum fuerit aliquid eis tribuere. Tandem de apostatis a statu religioso Honorius III, in *cap. 6, De apostatis*, statuit, si aliquem sacrum ordinem receperint in apostasia, suspensionem contrahere reservatam Sedi Apostolicae. Sed de his nos in praesenti non loquimur. Potius determinandum est quinam haeretici hac irregularitate teneantur.

463. Magna hac de re doctorum dissensio. Alii (1) putant hanc irregularitatem esse ex delicto et contrahi etiam ex haeresi occulta ; quod confirmant ex potestate a Clemente VII, in const. *Cum sicut*, inquisitoribus facta dispensandi ab irregularitate ex haeresi occulta. Alii censent hanc irregularitatem esse ex infamia facti, quam haeresis secumfert : unde sicuti infamia facti, ita et irregularitas eidem adnexa non contrahitur ex haeresi occulta, et cessat poenitentia et conversione (2). Haec sententia eo redit ut dicamus irregularitatem ex haeresi non existere, cum haereticus ante conver-

(1) Suarez, *l. c.*, *n. 4* ; Navarrus, *cap. XXVII, n. 205* ; Reiff., *V, VII, n. 255*, alique.

(2) Salm., *X, VIII, n. 79.*

tionem ex jure divino ab ordinibus repellatur; et ex supra dictis certe falsa est. Tandem alii (1) autumant hanc irregularitatem esse ex infamia facti, ut supra, ante sententiam judicis de crimine patrato; post hanc sententiam esse ex infamia juris qua haeresis notatur in *cap. 13, § Credentes, De haereticis, can. 17, c. 6, q. 1*, in Decreto, et *cap. 2 et 15, De haereticis, in 6º*; quae infamia juris una cum irregularitate perdurat etiam post conversionem et absolutionem ab haeresi, donec a legitimo superiore non dispensetur. Nostra sententia sequentibus continetur.

464. In primis pro certo habemus hanc irregularitatem afficere haereticos qui damnatae sectae adscripti sive a natiuitate sive ex propria culpa, etsi nulla judicis sententia intervenerit, deinde ad catholicam Ecclesiam veniunt vel redeunt; nam de iis praecise agunt canones supra citati et relatae responsiones S. C. S. Officii. « In Germania, ait Schmalz., V, VII, n. 108, et aliis provinciis septentrionalibus episcopi ex haeresi ad fidem conversos et ab ea absolutos, si ceterum digni sint, ordinare solent absque ulla dispensatione ». At haec contraria consuetudo, si adhuc perdurat, non substinetur; nam si filii haereticorum in Germania, non obstante contraria consuetudine, arcentur a statu clericali, ut infra dicemus, multo magis parentes. Pertinentibus autem ad damnatam sectam religiosam sive a natiuitate sive ex propria culpa, merito accensentur alii qui per judicis sententiam personaliter damnati fuerunt de haeresi, schismate, apostasia, etsi ad aliquam jam existentem sectam haereticam, schismaticam, vel ad ethnicam aliquam superstitionem non transierint, quia secus sequeretur haereticos esse irregulares, non vero haeresiarchas. Igitur isti omnes sunt irregulares ex delicto, non ex infamia juris, quia juxta Innocentium I, *l. c.*, haec irregularitas repetenda est a regulis traditis ab Apostolis vel apostolicis viris; atqui tunc temporis infamia juris statuta non erat; et revera in citatis canonibus de eadem ne verbum quidem. Delapsos vero in

(1) Schmalz., V, VII, n. 105; Pirhing, n. 46; Layman, *lib. I, tract. V, p. V, cap. IV, n. 12*, aliique.

haeresim aut apostasiam et inde ad Ecclesiam catholicam revertentes fuisse antiquitus irregulares tum ratione haeresis tum ratione publicae poenitentiae, jam supra diximus.

465. Quod si haeretici personaliter damnati excommunicationi quam ipso jure contrahunt, satisfacere contempserint infra annum, notantur infamia juris latae sententiae, et ideo novam contrahunt irregularitatem ex defectu famae. Nimirum haeretici, apostatae a fide, credentes, receptatores, defensores et fautores haereticorum subjiciuntur excommunicationi latae sententiae R. P. speciali modo reservatae ut constat, praeter alia jura, ex const. *Apostolicae Sedis, art. I*. Postquam vero « quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso jure sit factus infamis nec ad officia publica seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi, nec ad testimonium admittatur », uti legitur in *cap. 13, § Credentes, De haereticis*. Innocentius III hoc in loco agit de credentibus, receptatoribus, defensoribus et fautoribus haereticorum; sed haec infamiae nota merito extenditur etiam ad haereticos principales (n. 182), et ideo auctores, tradentes haereticos esse infames, citare solent hoc jus (1). Communiter autem doctores ad hanc infamiam contrahendam requirunt sententiam declaratoriam criminis (2); quam doctrinam sequimur ob auctoritatem doctorum, licet in genere infamia juris canonici latae sententiae contrahatur absque ulla judicis sententia (n. 288). Igitur haeretici, apostatae a fide et credentes qui pariter haeretici sunt, si excommunicationi satisfacere contempserint infra annum, et accesserit sententia declaratoria, duplici detinentur irregularitate, ex delicto, sicut antea, et ex defectu bonae famae; ceteri omnes unica tantum ex defectu bonae famae. Pro infamia juris haereticorum citari solent etiam *can. 17, c. 6, q. 1*, in Decreto; sed hic canon apocryphus est (n. 290). Citatur etiam statutum Alexandri IV in *cap. 2, § Haeretici, De haereticis, in 6º*, quod reddit

(1) Schmalz., V, VII, n. 123; Reiff., n. 293; Pirhing, n. 62; Lehmkühl, II, n. 1010.

(2) Schmalz., *l. c.*, n. 124; Reiff., *l. c.*; Pirhing, *l. c.*; Layman, *lib. II, tract. I, cap. XVI, n. 4*.

inhabiles ad quodcumque beneficium ecclesiasticum et officium publicum haereticos, credentes, receptatores, defensores et fautores eorum, ipsorumque filios usque ad secundam generationem in linea paterna, usque ad primam in linea materna, juxta declarationem Bonifacii VIII, in cap. 15, ejusd. tit., in 6°. Sed haec inhabilitas est unus infamiae effectus qui etiam sine infamia infligi potest: et ideo e. g. in Bulla Coenae Nicolai III (1) sub § 21, habetur haec inhabilitas pure et simpliciter in haereticos etc., et sub § 4, est infamia juris, ut supra, si excommunicationi satisfacere contempserint infra annum.

466. Alios autem haereticos externos, sed non damnatos nec personaliter nec in propria secta, sive occultos sive publicos, putamus non esse irregulares, ita ut cessante, si publici sunt, infamia facti per conversionem, absolutionem et publicam errorum retractationem, non prohibeantur per se ad ordines promoveri eosdemque exercere. Probat in primis ex praxi ubique recepta, ni fallimur. Nam hodie in nostris nationibus catholicis quamplurimi sunt istiusmodi haeretici vel apostatae inter liberales negantes in mala fide vel unum vel plures vel omnes fidei articulos non solum occulte sed etiam publice in ephemeridibus, in libris, in comitiis, in ordinaria conversatione, quin personaliter damnati sint vel damnatae sectae adscripti. Jam vero non videmus in praxi ipsos considerari tamquam haereticos in subjecta materia, ita ut e. g. pro ipsis ordinandis, pro exercitio ordinum eisdem permittendo, pro ordinandis eorum filiis ac nepotibus petatur a Sede Apostolica dispensatio irregularitatis. Confirmatur quia horum haereticorum irregularitas in nullo jure invenitur expressa. Nam canones relati n. 461 ac responsiones S. C. S. Officii agunt, uti diximus, de haereticis ad damnatam sectam pertinentibus. Habetur praeterea citatum statutum Alexandri IV, in cap. 2, § Haeretici, De haereticis (n. 465), ubi communis sententia nomine officii publici intelligit etiam ordines. Respondemus

(1) Apud Pennacchi, *Comm. in const. Apostolicae Sedis*, p. I, app. II, pag. 111.

in primis hanc communem sententiam duram esse (1). Nam stricta interpretatione qua in odiosis uti debemus, *officium publicum* non comprehendit ordines, sed potius publica officia in regimine civili et ecclesiastico, quorum nonnulla recenset Passerini, *De electionibus*, cap. XXV, n. 92, et Glossa in *cit. cap. 2, v. publicum*; eo vel magis quod Alexander IV, *l. c.*, addat: *Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum et inane*, ac similia repetat Bonifacius VIII, in *cit. cap. 15, ejusd. tit., in 6°*; quae de ordinibus minus proprie dici possunt. Igitur sola praxi universalis Ecclesiae inhabilitas *l. c.* statuta pro beneficiis ecclesiasticis et officiis publicis, poterat extendi ad ordines (2): atqui haec praxis deficit pro haereticis et apostatis non damnatis eorumque credentibus, receptatoribus, defensoribus et fautoribus. Insuper habetur cap. 13, § *Credentes*, *De haereticis*, quod de infamia in haeresim statuta agit; de qua re vide quae supra diximus. Tandem non obstat facultas a Clemente VIII concessa dispensandi ab irregularitate ex haeresi occulta; nam neminem latet multa concedi ad cautelam, quando res plana non est (3).

467. Ab hac irregularitate quoad ordines suscipiendos dispensat R. P. et nemo alius, nisi speciale indultum obtinerit. Inter illos qui censent hanc irregularitatem oriri etiam ex occulto haeresis crimine, satis communis sententia est episcopum posse in casu dispensare vi Tridentini decreti (n. 217), non obstante quod in Bulla Coenae episcopis adempta sit potestas *absolvendi* ab haeresi occulta (4): Sed in genere cum irregularitas haereticorum non damnatorum, sive occulti sint sive publici, sit valde dubia, episcopus ob hanc rationem potest ab ea dispensare (n. 230). Quoad exercitium ordinum susceptorum, auctores passim docent episcopum posse dispensare (5); qui tamen non vi-

(1) D'Annibale, I, § 433, not. 20; Gibalinus, cap. V, quaest. IV, cons. III, n. 12; Sayrus, lib. VI, cap. X, n. 40, § *Ceterum*.

(2) Boenninghausen, III, pag. 143.

(3) D'Annibale, *l. c.*, not. 10.

(4) Schmalz., V, VII, n. 106; D'Annibale, I, § 431, contra Suarez, *l. c.*; n. 6; Phillips, I, § 55 *in fine*.

(5) Suarez, *l. c.*, n. 6; Schmalz., V, VII, n. 107 aliique.